

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 8Cdo/135/2020
Identifikačné číslo spisu: 7214229507
Dátum vydania rozhodnutia: 26.08.2020
Meno a priezvisko: JUDr. Oľga Trnková
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2020:7214229507.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkyne Prima banky Slovensko, a. s., so sídlom v Žiline, Hodžova 11, IČO: 31 575 951, proti žalovanej Q. I. Q., bývajúcej v S., I. XXX/X, o 4 188,61 € s príslušenstvom, vedenom na Okresnom súde Košice II pod sp. zn. 17C/96/2016, o dovolaní žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach z 18. decembra 2019 sp. zn. 1Co/44/2019, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Košiciach z 18. decembra 2019 sp. zn. 1Co/44/2019 a rozsudok Okresného súdu Košice II z 1. októbra 2018 č. k. 17C/96/2016 - 73 vo výroku, ktorým zamietol žalobu na zaplatenie zmluvného úroku vo výške 15,90 % ročne zo sumy 4 188,61 € od 4.11.2013 do zaplatenia a rozhodol o náhrade trov konania, z r u š u j e a vec v rozsahu zrušenia vracia Okresnému súdu Košice II na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Košice II rozsudkom z 1. októbra 2018 č. k. 17C/96/2016 - 73 žalovanej uložil povinnosť zaplatiť žalobkyni 4 188,61 €, zmluvné úroky vo výške 890,28 € spolu s úrokom z omeškania vo výške 5 % ročne zo sumy 4 188,61 € odo dňa 4.11.2014 do zaplatenia. V prevyšujúcej časti žalobu zamietol a žalobkyni priznal náhradu trov konania voči žalovanému v rozsahu 89,86 % s tým, že o výške rozhodne súd prvej inštancie po právoplatnosti rozsudku samostatným uznesením. Vykonaným dokazovaním mal preukázané, že medzi stranami bola 6.6.2013 uzavretá úverová zmluva, na základe ktorej bol žalovanej poskytnutý úver v sume 4 200 €, ktorý sa zaviazala splácať v 120 mesačných splátkach po 70,75 €, s dojednanou 15,90 % ročnou úrokovou sadzbou, termínom 1. anuitnej splátky 8.7.2013, RPMN vo výške 18,25 %, priemerná RPMN 19,47 %. V zmysle čl. 2 bod 2.1 veta prvá zmluvy podrobné podmienky splácania úveru, podmienky uplatňovania úrokovej sadzby a jej zmien boli uvedené vo VOP. Z dôvodu porušenia zmluvných podmienok žalobkyňa rozhodla o predčasnej splatnosti celého úveru vo výške 4 470,89 € s povinnosťou úhrady najneskôr do 29.11.2013. Dospel k záveru, že predmetná zmluva o úvere obsahuje všetky zákonné náležitosti zmluvy o spotrebiteľskom úvere (§ 9 ods. 1, 2 zákona o spotrebiteľských úveroch). Tiež k záveru o dôvodnosti žaloby v časti istiny 4 188,61 €, zosplatených a neuhradených zmluvných úrokoch 890,28 €. Zaoberal sa výškou dohodnutého úroku, ktorý bol v úverovej zmluve dojednaný vo výške 15,9 % ročne. Úroková miera podobného úveru v bankách v čase poskytnutia úveru (jún 2013) činila úrok 10,26 % p. a. Z toho je

zrejme, že dohodnutý ročný úrok z úveru dohodnutý medzi stranami v danom prípade značne neprevyšuje mieru úrokov poskytovaných v tomto období bankami. Vzhľadom na to považoval dohodu o výške úrokov za primeranú a v súlade s dobrými mravmi. V danej právnej veci žalobkyňa pristúpila k splatneniu celého úveru ku dňu 30.11.2013, ktorým dňom sa stal splatným celý úver a žalobkyňou došlo k určeniu lehoty predčasnej konečnej splatnosti. Dospel k záveru, že žalobkyni vznikol nárok na úroky z úveru iba do 30.11.2013, potom nasleduje režim platenia úrokov z omeškania. Poukázala pritom na obdobný záver vyplývajúci z označených rozhodnutí krajských súdov. Preto žalobkyni priznal úrok do splatnosti úveru t. j. 3.11.2013 a od 4.11.2013 úrok nepriznal. Za nedôvodný považoval aj nárok na zaplatenie úroku z omeškania vo výške 211,19 €, lebo žalobkyňa ho vyčísliła z nezaplatených istín a z nezaplatených úrokov a od dlžníka nemožno žiadať úroky z omeškania zo zmluvne dohodnutých úrokov, ale len z dlžnej istiny. Žalobkyni napokon nepriznal ani nárok na nezaplatené poplatky za upomienky, lebo ich nešpecifikovala a nepreukázala. O trovách konania rozhodol podľa § 255 ods. 1 CSP v spojení s § 262 ods. 1 CSP a § 263 ods. 1 CSP.

2. Krajský súd v Košiciach na odvolanie žalobkyne rozsudkom z 18. decembra 2019 sp. zn. ICo/44/2019 rozsudok okresného súdu v napadnutej zamietajúcej časti a závislom výroku o náhrade trov konania potvrdil. Stranám sporu nepriznal náhradu trov odvolacieho konania. Stotožnil sa so súdom prvej inštancie, že dohodnuté úroky patria len do splatnosti dlhu (jeho splátok). Od splatnosti je dlžník v omeškani a musí platiť úroky z omeškania, pretože v opačnom prípade by na ťarchu spotrebiteľa dochádzalo k dvojnásobnému zaťaženiu, a to jednak v podobe úrokov z úveru ako aj úrokov z omeškania, čo by spôsobovalo značnú nerovnováhu vo vzťahoch medzi účastníkmi. Vysporiadal aj s ostatnými odvolacími námietkami, ktoré vyhodnotil za nedôvodné. O trovách odvolacieho konania rozhodol podľa § 396 ods. 1 CSP v spojení s § 255 ods. 1 CSP.

3. Proti tomuto rozsudku krajského súdu v zamietajúcej časti nároku na zmluvný úrok vo výške 15,90 % ročne zo sumy 4 188,61 € od 4.11.2013 do zaplatenia. Navrhla, aby ho najvyšší súd v tejto časti, spolu s rozsudkom súdu prvej inštancie, zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie. Prípustnosť dovolania vyvodzovala z § 421 ods. 1 písm. b/ CSP, keď právna otázka, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená je otázka: „má veriteľ právo na zmluvne dohodnuté úroky z poskytnutého úveru až do jeho vrátenia, a to aj za obdobie po splatnosti úveru?“. Táto otázka, od vyriešenia ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu, nebola zatiaľ v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu vyriešená. Trvala na tom, že neobstoí tvrdenie súdov nižšieho stupňa, že po zosplatení úveru veriteľovi už neprislúcha nárok na odplatu za poskytnuté peňažnú prostriedky. Uvedený záver podľa jej názoru jednoznačne vyplýva z podrobne v dovolaní rozvedených skutočností, ktorými sú: 1/ súlad dohody o úrokoch so zákonom, 2/ absencia právnej úpravy obmedzujúcej nárok veriteľa na zmluvný úrok momentom zosplatenia úveru, 3/ množstvo zákonných ustanovení podporujúcich záver o nároku veriteľa na zmluvný úrok od času poskytnutia úveru do jeho vrátenia, 4/ negatívne dôsledky odopretia nároku veriteľa na zmluvný úrok po zosplatení dlhu, 5/ aktuálna judikatúra a 6/ český príklad riešenia.

4. Žalovaná sa k dovolaniu nevyjadrila.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 35 CSP) preskúmal vec a zistil, že sú splnené procesné podmienky prejednávania veci. Dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP).

6. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu - ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP.

7. Žalobkyňa vyvodzuje prípustnosť svojho dovolania z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b/ CSP, podľa

ktorého dovolanie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená. Právnu otázkou, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená je podľa dovolateľky otázka:

„Má veriteľ právo na zmluvne dohodnuté úroky z poskytnutého úveru až do jeho vrátenia, a to aj za obdobie po (predčasnej) splatnosti úveru?“

8. So zreteľom na riadne nastolenie právnej otázky spôsobom zodpovedajúcim § 432 ods. 2 CSP dospel dovolací súd v danej veci k záveru, že tento mimoriadny opravný prostriedok žalobkyne je v danom prípade procesne prípustný v zmysle uvedeného ustanovenia CSP, keď v čase podania dovolania predmetná právna otázka v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu nebola ešte vyriešená. Následne dovolací súd skúmal, či je dovolanie žalobkyne aj dôvodné. Dospel k záveru, že dovolanie je čiastočne dôvodné.

9. V konaní nebolo sporným, že žalobkyňa uzavrela so žalovaným 31.10.2014 úverovú zmluvu č. 167012, na základe ktorej poskytla žalovanému úver vo výške 5 000 €, ktorý sa zaviazal splácať v 120 pravidelných mesačných splátkach vo výške 77,49 €, úroková sadzba pri poskytnutí úveru bola fixná 13,9 % ročne, ročná percentuálna miera nákladov (ďalej len „RPMN“) predstavovala 16,61 %, priemerná hodnota RPMN predstavovala 16,81 %. Nakoľko žalovaný riadne a včas neplnil podmienky úverovej zmluvy, žalobkyňa žalovaného vyzvala na predčasné splatenie celého úveru, ktorá suma predstavovala 5 012,36 €, najneskôr do 29.11.2015. Táto suma pozostávala z istiny 4 773,81 €, úrokov, úrokov z omeškania, poplatku za upomienky a za poistenie. Žalovaný po zosplatnení úveru nerealizoval žiadne úhrady. Preto žalobkyňa podala žalobu, ktorou sa domáhala voči žalovanému zaplata istiny 4 773,81 €, úrokov vo výške 173,43 €, úrokov z omeškania 1,32 €, úrokov z omeškania vo výške 5 % ročne z istiny a (zmluvných) úrokov z istiny od zosplatnenia t. j. od 19.11.2015 do zaplata.

10. V priebehu dovolacieho konania najvyšší súd uznesením sp. zn. 5Cdo/42/2020 nastolenú právnu otázku vyriešil, zrušil rozsudok krajského súdu a rozsudok okresného súdu vo výroku, ktorým zamietol žalobu v časti požadovaného zmluvného úroku uplatneného z nezaplata istiny od 22.12.2015 (t. j. od predčasnej splatnosti) do zaplata. V odôvodnení (odsek 14 - 24) uviedol:

10.1. „Otázka (ne)možnosti kumulácie zmluvných úrokov a úrokov z omeškania po zosplatnení úverovej zmluvy, kde jednou zo zmluvných strán je spotrebiteľ, je predmetom dlhodobej diskusie odbornej verejnosti, nakoľko jednoznačné legislatívne riešenie, ktoré by sa výslovne k problematike vyjadrilo, absentuje. Z rozhodovacej praxe odvolacích súdov pretrváva nesúlad v riešení otázky možného priznania zmluvných úrokov po predčasnom zosplatnení úveru, kedy sa vyprofilovali tri skupiny rozhodnutí.

10.2. Jedna kategória rozhodnutí zmluvné úroky po zosplatnení úveru nepripúšťa a priznáva len úroky z omeškania. Odôvodňuje to tým, že po nadobudnutí splatnosti úveru (či už celého alebo jednotlivých splátok) veriteľovi vzniká nárok na vrátenie požičanej sumy, vrátane úrokov kapitalizovaných ku dňu splatnosti úveru (alebo jeho časti). Ak teda nastal stav, kedy dlžník už nemá právny titul mať peňažné prostriedky u seba (pretože tieto sú už splatné) a tieto užívať, niet dôvodu ani na to, aby veriteľ inkasoval úroky, ktoré by mu patrili výhradne za stavu oprávnenej držby prostriedkov dlžníkom (rozsudok KS BA 3Co/129/2018, KS BA 4Co/86/2019, KS TT 24Co 51/2019, KS TT 24Co/769/2015, KS KE 11Co/168/2018, KS PO 22Co/67/2017, KS BB 12Co/311/2017, KS NR 25Co/211/2017, KS TN 19Co/57/2018, KS ZA 5Co/113/2019).

10.3. Druhá skupina rozhodnutí kumuláciu zmluvne dohodnutých úrokov a úrokov z omeškania po predčasnom zosplatnení úveru pripúšťa. Argumentuje zmluvnou autonómiou strán, kedy žiaden zákon výslovne nezakazuje dohodnúť úroky i za dobu, po ktorú bude istina dlžníkom skutočne užívaná do jej faktického vrátenia veriteľovi, teda i za dobu, v ktorej sa dlžník ocitne v omeškaní so splnením svojho záväzku. Pokiaľ by takáto dohoda nebola prípustná, mohlo by to vyvolať absurdnú situáciu, keby sa dlžník porušením svojich zmluvných povinností splácať úverové splátky dostal do výhodnejšej pozície, v ktorej by napriek nevráteniu peňažných prostriedkov mal tieto vo svojej dispozícii naďalej bez povinnosti

uhradiť odmenu za ich poskytnutie, t. j. zaplatiť veriteľovi úrok aj za obdobie po predčasnom zosplatnení úveru vyvolanom porušením zmluvných povinností (rozsudok KS KE 5Co/297/2017, KS NR 7Co/116/2018, KS BA 16Co/108/2018, KS BA 8Co/138/2017, KS BB 43Cob/186/2013, KS NR 7Co/326/2017, KS TN 3Co/210/2018, KS ZA 11Co/12/2017).

10.4. Tretia skupina rozhodnutí pripúšťa kumuláciu dohodnutých úrokov a úrokov z omeškania obmedzene, iba do výšky, akú by pri riadnom plnení povinností žalovaný na dohodnutých úrokoch zaplatil. Vychádza z názoru, že aj po predčasnom zosplatnení úveru zostáva záväzok platiť úrok rovnaký, ako v čase jeho dojednávania, t. j. patrí v rovnakej výške a za rovnaké obdobie, bez ohľadu na to, či k omeškaniu dlžníka s platením úveru došlo alebo nedošlo. Súčasne vyslovila názor, že dojednanie, podľa ktorého veriteľovi patria v prípade omeškania dlžníka úroky až do skutočného vrátenia istiny úveru je pre dlžníka - spotrebiteľa nevýhodné, a preto v zmysle § 54 ods. 1 Občianskeho zákonníka neplatné. (rozsudok KS BB 17Co/120/2019, KS Košice 6Co/168/2018).

10.5. Zmluva o úvere uzavretá medzi stranami sporu je spotrebiteľskou zmluvou podliehajúcou zákonu č. 129/2010 Z. z. o spotrebiteľských úveroch (ďalej len zákon o spotrebiteľských úveroch). Tento zákon ale nepokrýva všetky otázky vzniku úverového zmluvného vzťahu, práv a povinností strán, ktoré zo zmluvného vzťahu vyplývajú, riešenia otázok, na akú dobu je dlžník povinný platiť úroky z poskytnutého úveru, vzťah úrokov z úveru a úrokov z omeškania, výšku úrokov z omeškania, ktoré sú predmetom úpravy Obchodného zákonníka. Zmluva o úvere je v zmysle § 261 ods. 6 písm. d) Obchodného zákonníka v znení účinnom ku dňu uzavretia zmluvy o úvere tzv. absolútnym obchodom, a preto bez ohľadu na povahu účastníkov zmluvy o úvere je potrebné pri posudzovaní tohto právneho vzťahu vychádzať aj z ustanovení Obchodného zákonníka o zmluve o úvere § 497 a nasledujúce. Ustanovenia Občianskeho zákonníka sa v prípade právneho vzťahu, účastníkom ktorého je spotrebiteľ, použijú vtedy, ak v Občianskom zákonníku existuje také ustanovenie, ktoré je možné prednostne aplikovať (§ 52 ods.2 OZ).

10.6. Z ustanovenia § 497 a § 502 ods.1 Obchodného zákonníka vyplýva, že zmluva o úvere nemôže byť dohodnutá ako bezúročná. U spotrebiteľských úverov je jednou z náležitostí, ktoré musí zmluva obsahovať, uvedenie doby trvania zmluvy (§ 9 ods.2 písm. d/ zákona o spotrebiteľských úveroch). To znamená, že doba trvania zmluvy pri jej vzniku je časovo ohraničená. V súčasnej právnej úprave zmluvy o úvere absentuje explicitná úprava konečného okamihu povinnosti dlžníka platiť úroky z poskytnutých peňažných prostriedkov, v § 502 ods. 1 veta prvá Obchodného zákonníka je uvedené len to, že dlžník je povinný platiť veriteľovi úroky z úveru od doby poskytnutia peňažných prostriedkov.

10.7. Zo žiadneho ustanovenia Obchodného zákonníka, Občianskeho zákonníka či zákona o spotrebiteľských úveroch nevyplyva zákaz dohody účastníkov úverovej zmluvy o povinnosti dlžníka platiť úroky z úveru až do úplného splatenia úveru. Obchodný zákonník, ani Občiansky zákonník nemodifikuje moment trvania záväzku platiť úrok, ani jeho výšku v prípade omeškania dlžníka s platením úveru ani v prospech dlžníka, ani v prospech veriteľa.

10.8. Za situácie, že dlžník z úverového vzťahu porušil povinnosť splácať úver, v dôsledku čoho došlo k jeho zosplatneniu veriteľom, je nutné dospieť k záveru, že neexistuje rozumný dôvod na to, prečo by dlžník nemal platiť úroky z úveru, ktoré sú odplatom za poskytnutý úver, a to vo výške, na akej sa s veriteľom dohodol. Peňažnými prostriedkami, resp. protihodnotou za nich získanou dlžník disponuje, zmluvné povinnosti porušil a z porušenia povinností profitovať nemôže, keďže zmluvné úroky sú spravidla vyššie ako úroky z omeškania.

10.9. Zosplatnenie je inštitút slúžiaci ochrane veriteľa, podstata úverového vzťahu a jeho existencia zostáva zachovaná, veriteľ nemá peňažné prostriedky, patrí mu za ne dohodnutá odmena, záväzok dlžníka v zmysle platenia dohodnutej odmeny zostáva nedotknutý a aplikuje sa na dobu, na ktorú bola zmluva dohodnutá ako doba riadneho splácania úveru, keďže dohodnuté úroky majú zmluvný základ. Rozdiel je len v tom, že pre omeškание k povinnosti platiť zmluvné úroky pristupuje povinnosť platiť úroky z omeškania. Inak povedané dlžníkovi zostáva záväzok platiť úrok rovnaký, ako v čase jeho

dojednaní, t. j. veriteľovi patrí úrok v rovnakej výške a za rovnaké obdobie, bez ohľadu na to, či k omeškaniu dlžníka s platením úveru došlo alebo nedošlo.

10.10. Pre spotrebiteľa je však nevýhodné, aby platil úroky až do zaplataenia istiny. Dojedanie, ktorého obsahom je platenie dohodnutých úrokov až do zaplataenia istiny jeho postavenie zhorší. Pokiaľ by totiž spotrebiteľ, ktorý sa pre svoju ekonomickú situáciu dostal s plnením splátok úveru do omeškania, musel v dôsledku vyhlásenia predčasnej doby splatnosti úveru platiť dohodnuté úroky až do úplného splataenia istiny, zaplatil by v konečnom dôsledku sumu neprímerane vysokú ako náhradu za poskytnutie peňazí. Dohodnuté úroky predstavujú cenu peňazí za ich poskytnutie na vopred dohodnuté obdobie, tzn. že jej výška musí byť stanovená v čase uzatvorenia zmluvy o úvere. Dlžník teda presne vie koľko bude povinný za poskytnuté peniaze veriteľovi zaplatiť.

10.11. Túto vedomosť však dlžník-spotrebiteľ nemá v prípade dojednaní, ktoré umožňujú navyšovanie tejto ceny bez jej presného ohraňenia. Keďže spotrebiteľ nevie predpokladať časový úsek svojho omeškania nie je možné ani určiť celkovú výšku zmluvného úroku, ktorý sa môže bez fixného ohraňenia navyšovať neobmedzene. Takto stanovená cena teda nie je vyjadrená určito, jasne a zrozumiteľne. Z tohto dôvodu potom dojednanie, ktorým sa dlžník - spotrebiteľ zaviazal platiť dohodnuté úroky až do úplného zaplataenia istiny po vyhlásení predčasnej doby splatnosti úveru spôsobuje značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach zmluvných strán v neprospech spotrebiteľa. Takéto dojednanie je teda porušením ustanovenia § 53 ods. 1 OZ.

10.12. Na druhej strane postavenie veriteľa-dodávateľa sa aj bez uvedeného dojednaní nezhorší, pretože v prípade, ak mu v dôsledku nesplataenia úveru v dohodnutej dobe vznikne škoda jeho právo zostáva zachované, pravda po zohľadnení zaplataených úrokov z omeškania, ktoré plnia funkciu paušalizovanej náhrady škody.

10.13. Dovolací súd dospel k záveru, že v prípade vyhlásenia predčasnej splatnosti úveru veriteľovi náleží úrok z istiny vo výške, akú by pri riadnom plnení povinností dlžník zaplatil ako cenu peňazí“.

11. Dovolací súd sa aj v predmetnej veci stotožňuje s uvedeným záverom.

12. Na základe uvedeného dovolací súd dospel k záveru, že dovolanie je prípustné a zároveň dôvodné, a teda je potrebné rozhodnutie odvolacieho súdu v napadnutej časti zrušiť (§ 449 ods. 1 CSP). Keďže nápravu nemožno dosiahnuť iba zrušením rozhodnutia odvolacieho súdu, dovolací súd zrušil aj rozhodnutie súdu prvej inštanície (§ 449 ods. 2 CSP) a vec mu vrátil v rozsahu zrušenia na ďalšie konanie.

13. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštanície a odvolací súd sú viazané právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP). Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštanície na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 454 ods. 3 CSP).

14. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok